

Dansekapellet. (Foto: Center for Idræt og Arkitektur)

Nye tendenser indenfor idrætsarkitektur

INTRODUKTION

Danmarks europæiske førsteplads i forsyning med idrætshaller pr. indbygger, med knap 1500 idrætshaller spredt udover hele landet, har i en årrække stået over for den udfordring, at mange af hallerne er nedslidte og trænger enten til vedligeholdelse, ombygning eller til erstatning med opførelse af helt nye bygninger. 75 % af landets haller var i 2005 bygget før 1983 (Mogensen 2005:7), hvortil kommer, at der er sket en markant udvikling i befolkningens idrætsvaner i de seneste årtier. I 1994 blev Lokale og Anlægsfonden stiftet, og det har resulteret i, at der er sket en nyudvikling af idrætshaller rundt om i Danmark, og flere aktører er kommet til, blandt andre "Center for Idræt og Arkitektur" i 2002 og "DGI Huse & Haller" i 2007.

Med udgangspunkt i denne udvikling er det artiklens formål at skabe indsigt i et felt, hvor den meget standardiserede typehal til fodbold, håndbold og badminton, der var totalt dominerende helt op til omkring 1990, i stigende grad erstattes af halløsninger, der har fokus på nyudviklende arkitektur, kvalitet i materialevalg og en fleksibilitet og rummelighed, der tilgodeser nye brugergrupper. Artiklen begrænser sig til offentlige idrætshaller og i mindre omfang svømmehaller, der enten er selvejende eller stilles til rådighed for offentligheden af kommunen, og som er bygget eller istandsat inden for de sidste 10-15 år. Artiklen beskæftiger sig ikke med gymnastiksale, der kun benyttes af skoler eller forsamlingshuse, hvis primære funktion er selskabslokale og mødested.

Problemstillingen er: Hvilke toneangivende arkitektoniske trends præger moderne dansk idrætshalbyggeri, og hvilke aktører kæmper om visioner og løsninger i dette felt?

Artiklen tager udgangspunkt i projekter, bygget eller moderniseret efter 2000, udvalgt, fordi de udgør idealtypiske (Månson 2007:93) eksempler på de grundlæggende arkitektoniske trends, der præsenteres i artiklen. Analysen bygger på en række individuelle semi-strukturerede interviews (Kvale 1997:91-111), foretaget med udvalgte informanter, omhandlende deres arbejder med udvikling af idrætsfaciliteter i Danmark. Herudover analyseres relevant litteratur på området herunder primært undersøgelser, rapporter og strategidokumenter.

De udvalgte aktører er Lokale og Anlægsfonden (LOA), Center for Idræt og Arkitektur (CIA), et center på Kunstakademiets Arkitekt-skole, der fokuserer på forskning, formidling og rådgivning og DGI Huse & Haller (DGIH&H), tre væsentlige aktører inden for udviklingen af idrætsarkitektur. Endvidere er Assens og Gentofte Kommune udvalgt, fordi de har et særligt fokus på og interesse for idrætsfaciliteter i kommunen. Hvor Gentofte Kommune repræsenterer en velhavende forstadskommune i relation til Hovedstaden, er Assens Kommune en mindre velbemidlet kommune i Region Syddanmark. Endelig er arkitektfirmaerne DOMUS, Keinicke og Overgaard (KOark), CEBRA og Hasløv og Kjærsgaard (H&K) inddraget, fordi de alle har idræts- og kulturbyggeri som central præference.

LOA er repræsenteret ved analysechef Bo Vestergård Madsen, CIA ved centerleder René Kural, DGI H&H ved afdelingsdirektør Per Nedergaard Rasmussen, Gentofte og Assens Kommune ved henholdsvis elitekoordinator og leder af Idræt og Fritid Stig Eiberg Hansen og Plan- og Kulturchef Peter Nielsen og tegnestuerne: CEBRA ved arkitekt MAA Mikkel Frost, DOMUS ved arkitekt MAA Jesper Ingemann Mogensen, H&K ved arkitekt MAA Dan Hasløv og KOark ved arkitekt MAA Maria Keinicke.

De udvalgte agenter er inddraget, fordi de er centralt placeret i arbejdet med at idéudvikle og realisere idrætshalbyggeri i Danmark. Artiklens top-down perspektiv er valgt for at undersøge tendenserne inden for moderne idrætshaller hos dem, der har arkitektoniske, økonomiske og politiske interesser i området. Et bottom-up perspektiv, hvor brugerne, herunder idrætsforeningerne, inddrages i feltanalysen, vil blive inddraget i en fremtidig undersøgelse, foretaget af artiklens forfattere.

Artiklen arbejder med Pierre Bourdieus feltteori (Bourdieu 1997a og 1997b). Et felt betragtes som en gruppe agenter, her betegnet aktører, der, trods det faktum at de ofte adskiller sig positionelt fra hinanden, har en række grundlæggende interesser til fælles, der tilsammen skaber feltets værdigrundlag (Bourdieu 1997a:119).

Feltet *“...konstrueres som en struktur af differentierede positioner. Hver enkelt af disse positioner er defineret af den plads de indtager i en bestemt kapitalformsfordelingsstruktur”* (Bourdieu 1997b:32-33). Hver agent indtager altså en position i feltet, som er bestemt af agentens adgang til kapital (Bourdieu 1997b:55-56). Samtidig vil en eller flere af agenterne kunne indtage en dominerende position (Bourdieu 1997b:56), som er bestemt af agentens privilegerede adgang til værdifuld kapital (Bourdieu 1997b:55).

Feltets struktur konstrueres via en kamp om de magtfulde positioner og den potentielle dominans over feltets mindre magtfulde agenter (Bourdieu 1997b:54).

NYE TENDENSER I IDRÆTSHALBYGGERI

70'ernes og 80'ernes funktionelle typehal, der er tilpasset internationalt kodificerede standarder for boldspil, var i en årrække præget af *“konventionelle, rationelle funktions- og kon-*

AF
ANNE SOFIE
LUND TANNEBEK
& HANS BONDE

struktionsfikserede arkitekturformer” (Lyngsgård 1990:174). Tendensen i dansk idrætshalbyggeri er imidlertid gennem de seneste årtier vendt i takt med, at danskernes motionsvaner har ændret sig (Pilgaard 2008:117). Hallerne udvikles, så de tager hensyn til nye brugergrupper med anderledes krav. Udviklingen er stimuleret af en voksende kommunal interesse for idrættens positive effekt på den generelle sundhed og velfærd, hvilket afstedkommer en forpligtelse til at støtte breddeidrætten (Ibsen 2009:272).

I takt hermed kan der registreres en voksende interesse for og krav til arkitektur og kvaliteten af de rum, vi omgiver os med (Jensen 2009, Roessler 2003 og Munch, Mogensen og Roessler 2007).

Undersøgelser på området viser, at nyudviklingen af idrætshallerne i Danmark har ledt til en stigende tilfredshed med idrætsfaciliteterne (Laub 2013:129). Ikke desto mindre er der stadig et efterslæb på vedligeholdelsen (Johanson og Munk 2011; LOA 2011), og en gruppe på mellem 20 og 25 % fremhæver, at de *“ikke er enige i, at de har gode muligheder for at benytte lokale haller og anlæg, eller at disse ikke er egnede til de idrætter, som de ønsker at dyrke.”* (Laub 2013:131).

Vi har identificeret tre nye arkitektoniske grundtendenser inden for udviklingen af dansk idrætshalbyggeri fra midten af 1990'erne og

Hørninghallen – en traditionel idrætshal (Foto udlånt af Center for Idræt og Arkitektur).

frem: multifunktionalitet, synergi og omfunktionalisering¹. Det skal understreges, at disse nye trends ikke er adskilte størrelser, men tværtimod ofte kombineres i halløsningerne.

1) Multifunktionalitet

Den multifunktionelle hal rummer forskellige idrætsaktiviteter med forskellige behov hos både kvinder, mænd, ældre, familier, eliten og motionister. Både de foreningsorganiserede, de selvorganiserede, institutioner som skoler og

daginstitutioner og alle dem, der ikke umiddelbart er idrætsaktive, tåntænkes nu i stigende grad plads i hallerne. Den multifunktionelle hal er fleksibel, så den hurtigt og nemt kan ændres til forskellige aktiviteter. Store og små rum kombineres med åbne og lukkede arealer, der forsynes med fleksibelt udstyr som eksempelvis basketballkurve, der kan hejses ned fra loftet, forhæng eller skillevæge, spejle, forskellige lyssætninger og store vinduespartier. Korsgadehallen på Nørrebro i København fra 2006

Ordruphallen og Bibliotek – Kig ind til bibliotek fra idrætshallen. Hallen er tegnet af Nord Arkitekter og Søren Robert Lund Arkitekter (Foto fra <http://www.skub.dk/projekter/ordruphallenogbibliotek/evaluering.html>).

er et eksempel på den multifunktionelle hal. Denne indre “byfælled”² udfordrer den traditionelle idrætshal ved at lade rummene stå i åben forbindelse med hinanden (LOA a).

2) Synergi

Haller, der kombinerer idræt med andre kulturelle aktiviteter kan ses som udtryk for synergi. Et sådant moderne idræts- og kulturhus eller idrætscenter rummer en kombination af rum til idræt og rum til andre kulturelle aktiviteter, der ikke umiddelbart har noget med idræt at gøre. Synergien i de moderne idræts- og kulturcentre skaber et grundlag for, at de meget forskellige aktiviteter kan inspirere hinanden og måske påvirke brugerne af de forskellige tilbud til at opsøge andre aktiviteter under samme tag.

Det moderne synergiske kultur- og idrætscenter kan eksempelvis rumme idræt, bibliotek, teater, kunst, conference- og undervisningslokaler, restaurant, café og meget andet.

Et eksempel på en sådan idrætshal er Ordruphallen og Bibliotek i Gentofte. Hallen er

fra 2008 og er en hybrid mellem en idrætshal, et bibliotek og lokaler til undervisning (Gentofte a).

3) Omfunktionalisering

Den sidste arkitektoniske grundtendens omhandler omfunktionalisering. Den omfunktionaliserede hal er ofte en bymæssigt placeret, men udtjent kirke eller industribygning, der står uberørt hen. Herefter tilpasses bygningen i større eller mindre grad til idrætsaktiviteter på en skala fra, at man blot putter idrætsaktiviteter ind i en tilfældig ramme, til at man forsøger at tilpasse rummene, så historie og tidligere funktion træder frem i respekt for det oprindelige steds ånd (*genius loci*) (Norberg-Schulz 1980).

Eksempler på omfunktionaliserede idrætshaller findes hos Crossfit Copenhagen, der har flere centre rundt om i København (www.crossfitcopenhagen.dk). Her foregår idrætten i gamle nedlagte bygninger, som eksempelvis en udtjent strømpefabrik. Den rå og rustikke byg-

Kuppelsalen i Dansekapellet, København. Tegnet af DOMUS Arkitekter (Foto udlånt af Center for Idræt og Arkitektur).

ning har ikke gennemgået en stor omdannelse i 2011, men den kan ses som en talende ramme for de nye muskulære og traditionelt maskuline udtryksformer, hvor der løftes, drejes og svinges tunge genstande.

AKTØRERNES FOKUS I HALBYGGERI

Vores analyse af feltets aktører har udover de tre arkitektoniske grundtendenser afdækket to arkitektoniske strømninger i retning af at betone henholdsvis traditionelle sportsgrenes og nyere sportsgrenes behov.

De aktører, der betoner nyere sportsgrenes behov, fraviger ofte konkurrencesportens standardmål og udstyrer hallerne med f.eks. store vinduespartier, æstetiske og skæve rum med plads til leg og nye brugergrupper, der dyrker f.eks. latinamerikanske danseformer, yoga, aerobics og kampsport.

Et eksempel på en sådan alternativt tegnet hal er den københavnske DGI-bys vandkulturhus fra 1999 med dets ellipseformede svømmebassin, der giver helt nye muligheder for at tænke kreativt i svømning og vandaktiviteter

(DGI Byen), men som samtidig udelukker muligheden for at træne konkurrencesvømning ved at svømme ligeud og frem og tilbage på standardiserede 25 eller 50 meter baner.

I modsætning hertil kan der spores en mere traditionel strømning i idrætshalbyggeri, der især søger at tilgodese den konventionelle og etablerede sport, som vi ser den i foreningerne og hos eliten med dens krav om haller, designet til international konkurrence. Skønt der inden for denne strømning godt kan inddrages nye arkitektoniske løsninger inden for multifunktion, synergi og omfunktionalisering, er det primære fokus den traditionelle idræt med dens faste standardmål og krav. Et eksempel på en idrætshal med dette fokus er Vejen Idrætscenter, der (<http://www.vejenic.dk>) trods flere udbygnings- og moderniseringsprocesser over en årrække fra 1977, hvor den første hal blev bygget, og frem til 2009, har fastholdt rum og rammer, der lever op til de internationale regulativer og dimensioner, der kræves hos konkurrence- og elitesporten. Eksemplet viser også, at de aktører, der går ind for at tilgodese den traditionelle idræts standardmål, sagtens samtidig kan indgå i eksperimenterende løsninger, her f.eks. med udendørs træningshal, træningspavillon, minifodboldbane og idrætslegeplads.

Aktørerne LOA og CIA fokuserer i deres arbejde med halbyggeri begge primært på den alternativt tegnede hal, der er rettet mod nye måder at udøve idræt på og i relation til nye brugergrupper. Bo Vestergård Madsen fra LOA og René Kural fra CIA påpeger i interviewene, at moderne idrætshaller skal være nyskabende og nytænkende i form og arkitektur. Man ønsker at bevæge sig væk fra den traditionelle og standardiserede hal med sportens krav til form og funktion, og i stedet ønsker man at øge fokus

på anderledes halløsninger. Med dette fokus skabes der ifølge dem begge den ønskede mulighed for at henvende sig til flere segmenter af befolkningen, og dermed øges fokus på at tiltrække selvorganiserede brugergrupper, som ellers risikerer at stå i skyggen af de organiserede brugergrupper³.

Denne holdning lægger tegnestuerne CEBRA og KOark sig tæt op ad, hvilket naturligvis ligger i forlængelse af mange af de øvrige aktørers – såsom bygherrers og LOAs – ønske om ukonventionelle og eksperimenterende løsninger. Hos tegnestuerne har man fokus på mulighed for leg, oplevelse af dagslys, åbne forbindelser mellem inde og ude, plads til ophold, forskellige aktiviteter side om side og foranderlige stemninger i de arkitektoniske udtryk.

Maria Keinicke fra KOark beskriver tegnestuens arbejde med idrætshaller således:

“Vi bygger aldrig en eller anden stålhal med nogle kedelige plader på. Vi har nogle ambitioner om altid at indbygge dagslys, altid at skabe forbindelse mellem inde og ude, altid at skabe åbne sammenhænge.”

Hos både LOA, CIA, KOark og CEBRA ses aktørernes arkitektoniske hensigter tydeligt i deres faktiske projekter. LOA har blandt andet i 2012 støttet Ringkøbing Svømmehal, hvor de traditionelle former er blevet udfordret. De har eksempelvis erstattet de *“lidt kedelige”* 25 m. bassiner med fleksible vandaktivitetsområder med forskellige dybder og kvaliteter. Der er stadig fire baner tilbage til svømning på 25 m., men derudover er der blandt andet skabt bedre forhold til dykning, undervandsrugby og mange andre mindre traditionelle vandaktiviteter (LOA b).

KOark har skabt Vissenbjerg-Hallerne (<http://www.vissenbjergghallerne.dk>), en multifunktionel idrætsfacilitet, hvor en gammel hal i 2013 er blevet moderniseret, så de gamle, mørke og

tillukkede arealer er forvandlet til åbne, lyse og imødekommende arealer med plads til gymnastik og aktiviteter som leg, klatring, afslapning og stillesiddende aktiviteter som læsning.

Hos CEBRA har man i 2008 skabt Gersonshallen i Gentofte Kommune (Gentofte b), en multifunktionel hal tiltænkt områdets fritidscentre, foreninger og skolearrangementer. Hallen er multifunktionel, fordi den både rummer motorikrum, dansesal, rytmerum og en hal med målene 20x30 m., hvor der kan spilles håndbold, basketball, volley osv. Hallen har ikke standardmål, fordi man forsøger at skabe et rum for så mange brugere som muligt, som Mikkel Frost udtrykker det.

I Assens Kommune arbejdes der, ligesom hos de ovennævnte aktører, både med synergi, multifunktionalitet og omfunktionalisering. Desuden har nye måder at dyrke idræt på og alternative halløsninger primært fokus. Der bygges haller efter en strategi udviklet i 2007 i forbindelse med kommunesammenlægningen, kaldet *“Fyrtårn/Fakler/Lys”* (Assens Kommune 2007). I denne strategi har kommunen opmærksomheden rettet mod en bred vifte af brugere herunder også potentielle tilflyttere, turister og uddannelsesinstitutioner (Assens Kommune 2007:17).

Vissenbjerg-Hallerne fra 2013 og Tommeruphallen også fra 2013 har begge fået nyt liv gennem modernisering. Arena Assens fra 2011 er blevet omfunktionaliseret fra at have været en gammel sukkerfabrik. Samtidig er Vissenbjerg-Hallerne blevet omdannet til en multifunktionel hal med almindelige 20x40 m. haller, sale til gymnastik, motionscenter, mødelokaler og opholdsrum (Vissenbjerg). Tommeruphallen og Arena Assens er begge haller, der skaber synergi mellem idræt og bibliotek eller anden kultur som teater (Assens; Tommerup). Assens

Kommunes plan- og kulturchef Peter Nielsen mener, at nye haller i nogle tilfælde bygges på bekostning af foreningernes adgang til hallerne, og dermed bliver den traditionelle idræt klemmt i kommunens halbyggeri. Peter Nielsen påpeger endvidere, at der har været gnidninger ude i nogle af hallerne, fordi foreningerne føler sig tilsidesat til fordel for andre brugere. Han fortsætter:

“... når man skulle bruge mange penge på noget, og det har vi gjort – 120 mio. offentlige kroner er der smidt efter dem, så har det været vigtigt for vores politikere, at hallerne bliver åbnet noget mere op og brugt noget mere, end de gør – også til flere ting.”

Per Nedergaard Rasmussen fra DGI H&H nævner i interviewet, at DGI H&H er sat i verden for foreningernes skyld, og denne udtalelse viser sig i mange af DGI-husene. I DGI-huset i Aarhus fra 2003 er der sørget for både 20x40 m. boldspilshaller, springsal og faciliteter til mange andre traditionelle idrætsgrene (<http://www.dgi-huset.dk>). Et andet eksempel er DGI-huset i Vejle, hvis første faciliteter så dagens lys i 1970'erne, og som i 2009 gennemgik en moderniseringsproces. I dag rummes blandt den traditionelle idræt her i 3 standardhaller med plads til håndbold, basketball, volleyball osv., hvortil kommer en multihal med plads til bl.a. fitness og en svømmehal med blandt andet 25 m. bassin og wellness-afdeling.

DGI H&H's fokus er på den traditionelle idræt og opererer også med de arkitektoniske grundideer synergi, omfunktionalisering og multifunktion. Flere DGI-huse er gamle bygninger, der får nyt liv, som det før nævnte DGI-hus i Aarhus (2003), og mange forskellige idrætsgrene bor under samme tag i multifunktionelle huse, og idræt og andet kulturliv for-

enes i eksempelvis DGI-huset i Vejen (senest moderniseret i 2009) (<http://www.vejenic.dk>).

DGI H&H har ikke kun fokus på den traditionelle, men også på den alternative idræt. DGI-huset Herning fra 2010 og også førnævnte DGI-byen i København huser svømmehaller, der har karakter af vandkulturhuse med bl.a. ovale eller ellipseformede bassiner, "wellness", klatrevæg og modstrømsbassin (DGI-Huset Herning).

Gentofte Kommune har i mange år beskæftiget sig med at bygge og vedligeholde haller og har i kraft af kommunens gunstige økonomiske situation ikke været afhængig af fonde eller midler udefra. Leder af afdelingen "Idræt og Fritid" Stig Eiberg Hansen nævner en tilbøjelighed til, at de nye og vedligeholdte haller overvejende er traditionelt orienterede, og han oplever en tendens til, at motions- og selvorganiseret idræt i kommunen er en smule trængt af elitesporten. I den forbindelse ønsker han, at nye brugergrupper, som de selvorganiserede, kan få adgang til hallerne, hvis de står tomme hen. En række haller, der er alternative i form og funktion – den før omtalte Ordruphallen og Ordrup Bibliotek samt flere lethaller⁴ er da også begyndt at skyde op.

Den næste hal, der skal bygges i kommunen, er imidlertid en opvisningshal i forbindelse med Gentofte Sportspark, der lever op til de internationale krav for tv-transmitterede kampe.

Tegnestuen DOMUS har i overvejende grad et traditionelt syn på den moderne idrætshal, skønt den samtidig har stået for innovative bygninger som bevægelseshuset i Gerlev og Dansekapellet i København fra 2012, et omfunktionaliseret tidligere kapel. Denne idrætshal er bygget til de mere "bløde" og kreative idrætsformer (Domus a). Jesper Ingmann Morgensen pointerer, at tegnestuen er uenig i den generelle linje, LOA anlægger, idet han siger

"... det er jo noget med at tage udgangspunkt i idrætsfunktionen når vi skaber et nyt rum, forstået på den måde, at vi er ikke tilhængere af at tage alternative idrætsformer ind som den primære funktion."

I Lyngby-Taarbæk Kommune søger tegnestuen at skabe "Lyngby Idrætsby", og her har man skabt helhedsplanen for projektet. Visionen er, at idrætsbyen skal rumme opvisningsbaner til eliten og faciliteter til bredden i form af boldspilshaller, svømmehal, atletikstadion og tennisanlæg (Domus b).

MAGTKAMP I FELTET

Det ovenstående viser, at aktørerne vægter den alternative idræt og den traditionelle idræt forskelligt i deres arkitektoniske arbejde med idrætshaller. Aktørerne har også en forskellig adgang til ressourcer og kapitalformer, og det skaber en struktur i feltet, hvor LOA er mere toneangivende og dermed dominerende end de andre aktører, og hvor f.eks. arkitektfirmaerne naturligvis er afhængige af deres bygherrers ønsker.

LOA har mulighed for at give direkte støtte, lån eller ydelsesgaranti til projekter, fordi fonden råder over en egenkapital (140 mio.kr.), indskudt af de i bestyrelsen repræsenterede idrætsorganisationer, og herudover er fonden statsfinansieret gennem tipsmidlerne (LOA c). Fondens udgangspunkt er, at projekter støttes med 15-20 % af projektudgifterne. I særlige tilfælde kan det dog ske, at projekter støttes med op til 33 % eller helt exceptionelt 50 %.⁵ En sådan støtte betyder meget i moderne halbyggeri og giver dermed fonden, som den eneste aktør, rådighed over egentlige støttemidler, der kan løfte et byggeri kvalitetsmæssigt samtidig med, at det fortsat i reglen er kommunerne, der står

for hovedfinansieringen. LOAs egen brugerundersøgelse fra 2012 viser, at 93 % af de ansøgere, der får støtte af fonden, vurderer, at de er helt eller væsentligt afhængige af den støtte de får. Desuden viser undersøgelsen, at færre afviste projekter end tidligere bliver gennemført, hvilket også tyder på en stigende økonomisk afhængighed af LOAs støttemidler (Lokale og Anlægsfonden 2012: 5).

Dertil kommer en anden form for værdifuld kapital, nemlig blåstemplingen af projekter, når LOA vælger at støtte. Maria Keinicke fra KOark og René Kural fra CIA nævner begge, at det giver større chance for yderligere økonomisk opbakning til projektet, hvis LOA er med. Den tidligere nævnte rapport, udført af LOA (Lokale og Anlægsfonden 2012), bekræfter denne opfattelse. I undersøgelsen peges på, at fondens støtte giver projekterne et kvalitetstempel, der er med til at åbne døre til andre fonde og tilskudsmuligheder (Lokale og Anlægsfonden 2012:6).

LOAs dominerende position i feltet kan altså påvirke idrætshalbyggeriet i en retning, hvor nye idrætsformer og brugergrupper er i fokus. Trods fondens beskedne støtte rækker midlerne og rådgivningen nemlig langt ud over de beløb, der støttes med. Det giver LOA en så betydningsfuld rolle i feltet, at fondens budskab forplanter sig ud i det danske idrætslandskab og bliver et pejlemærke for arkitekter, bygherrer og andre, der står overfor at skulle bygge nye haller.

Aktørerne vil ifølge feltteorien altid kæmpe om den dominerende position i feltet, og her omhandler kampen spørgsmålet om, hvorvidt den traditionelle idræt eller den nye og alternative idræt skal være i fokus i idrætshalbyggeriet. Som før nævnt sætter Jesper Ingemann Mogens fra tegnestuen DOMUS spørgsmålstegn

ved den linje LOA ligger, som dominerende aktør i feltet. Han mener, at andre aktører og den traditionelle idræt bør have mere indflydelse i idrætshalbyggeri.

Flere af de interviewede aktører og især LOA ser dog ikke sig selv som del af en magtkamp, og ønsker at bevare den eksisterende struktur, eftersom man f.eks. hos LOA mener, at der er en hensigtsmæssig arbejdsfordeling i udviklingen af idrætshaller i Danmark. Bo Vestergård Madsen svarer følgende på spørgsmålet: Når I arbejder nyskabende og kreativt, er det så, fordi I synes, det mangler et sted?

“Det ligger simpelthen i vedtægterne, at vi skal være nyskabende og anderledes. Der er måske også nogle, der er af den opfattelse, at man for LOA, ikke må spille håndbold i 20x40 m. haller, men det er altså forkert. Vi vil bare gerne prøve at vise andre veje og skabe eksempelprojekter. Vi siger ikke, at nyskabende projekter skal være sådan over hele landet, men med vores relativt få midler skal vi vise nye veje.”

Spørgsmålet er, om der findes andre aktører, der ligesom tegnestuen DOMUS, søger at rykke ved den nuværende magtbalance, og dermed ændre magtbalancen i idrætshalfeltet, eller vil LOAs linje derimod blive forstærket gennem de kommende år?

KONKLUSION

I feltet for idrætsarkitektur foregår der en kamp, som skyldes den forskellige vægtning af den nye og den traditionelle idræt i halbyggeri. Tegnestuen DOMUS går f.eks. i spidsen for et ønske om at opgradere den traditionelle idræts betydning i moderne halbyggeri, med alt hvad det medfører af krav til standardmål. Dette hænger naturligvis også sammen med mange

bygherrers fokus på den traditionelle idræts standardmål. I modsætning hertil står LOA i spidsen for en betoning af nye idrætsformer og ikke-konventionelle arkitektoniske løsninger. Denne fond er toneangivende i feltet, fordi den har mulighed for at yde økonomisk støtte og ekspertrådgivning og derigennem give projekter en blåstempling, der ofte åbner for støtte fra anden side.

Både de mere traditionalistisk og de alternativt orienterede aktører anvender nye arkitektoniske ideer, der gennem de seneste årtier er vundet frem inden for dansk idrætshalbyggeri. Mange nye haller er *multifunktionelle* for i stigende grad at kunne rumme ikke kun traditionelle idrætsgrene som håndbold og fodbold og den sportslige elite, men især nye brugergrupper i form af børn, voksne, ældre, kvinder, de selvorganiserede, skoler og andre institutioner, samt de ikke idrætsaktive. En del haller bygger nu også i stigende grad på en *synergi* mellem meget forskellige aktiviteter f.eks. ved at rumme både idræt og eksempelvis bibliotek eller teater, der potentielt kan skabe interesse for andre aktiviteter i hallen, end den man umiddelbart kom for at dyrke. Endnu et væsentligt træk ved moderne halbyggeri er *omfunktionalisering*, hvor eksisterende bygninger forandres til idrætsvenlige faciliteter, hvilket kan tilføre idrætsaktiviteten en særlig atmosfære, hvis gamle rammer og nye bevægelser bringes til at spille sammen.

Det vil være hensigten for artiklens forfattere i det videre forløb at undersøge området vedrørende idrætshaller ud fra et bottom-up perspektiv, hvor brugerne medtages i et studie af moderne hallers brugervenlighed. Et perspektiv, der allerede tages hul på i artiklens gennemførte interview med Plan- og Kulturchef, Peter Nielsen fra Assens Kommune. Han

påpeger her gnidninger mellem den nybyggede Arena Assens og foreningerne. Samtidig er det et perspektiv, der også er i fokus hos arkitekter i form af brugerinddragelse, hos f.eks. Danmarks Radios og Dansk Arkitektur-Centers projekt *"Byg det op"*. Et projekt, der stiller skarpt på borgernes muligheder og handlekraft i byggeprojekter, hvor de selv kommer med ideer til arkitektur i lokalområderne og ideoplægget til en ny arkitekturpolitik⁶ fra kulturministeren, som skal efterfølge den gamle fra 2007. Her fremhæves det, at de mennesker, der skal bo og bruge bygningerne, skal vægtes højt i byggeprocessen gennem samarbejde og dialog (Kulturministeriet 2013).

LITTERATURLISTE

Assens Kommune (2007), Børn og Kultur, Kultur og Fritid. *Fyrtårne/Fakler/Lys. Udviklingsstrategi For Selvejende Haller i Assens Kommune*. Research, tekst, foto og layout: Keinicke & Overgaard Arkitekter www.KOark.dk

Bourdieu, P. (1997)a. *Hvem skabte skaberne? – interviews og forelæsninger*. Originaltitel: *Questions de sociologie*. Paris: Les Éditions de Minuit 1980. På dansk ved Henrik Hovmark. København: Akademisk Forlag A/S

Bourdieu, P. (1997)b. *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handlen*. København: Hans Reitzels Forlag

Ibsen, B. (red.) (2009). *Nye stier i kommunal idrætspolitik*. Udgiver: Idrættens Analyseinstitut, København. Tryk: Buchs

Johansson, R. & Munk, K. (2011). *Idrætsanlæg i Danmark – Tilstand og behov for økonomi i renovering. Resultat af spørgeskemaundersøgelse blandt*

- halinspektører i Danmark*. Grontmij A/S. København: Lokale og Anlægsfonden.
- Jensen, J.-O. (2009). *Rum der bevæger børn*. København: Lokale og Anlægsfonden.
- Kvale, S. (1997). *Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag
- Laub, T. B. (2013). *Danskernes motions- og sportsvaner 2011 – Grundrapport*. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Lokale og Anlægsfonden (2012). *Brugerundersøgelse 2012*. NIRAS for Lokale og Anlægsfonden. www.niras.dk
- Lyngsgård, H. (1990). *Idrættens rum. Nybrud i idrættens arkitektur*. København: Borgens Forlag.
- Mogensen, M. (2005). *Idrætshaller for fremtiden – en anden boldgade*. København: Lokale og Anlægsfonden.
- Munch, L., Mogensen, M. og Roessler, K. K. (2007). *Arkitektur, kvinder og idræt*. København: Lokale og Anlægsfonden.
- Månson, P. (2007). “Max Weber”. In Andersen, H. og Kaspersen, L. B. (red.). *Klassisk og moderne Samfundsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. London: Academy Editions Ltd.
- Pilgaard, M. (2008). *Danskernes motions- og sportsvaner 2007 – nøgletal og tendenser*. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Roessler, K. K. (2003). *Arkitekturpsykologi – idrætsrum som med- og modspiller*. København: Lokale og Anlægsfonden.
- LOA (2011). Lokaliseret på <http://www.loa-fonden.dk/nyheder/pressemeddelelser/pressemeddelelser-2011/pm-2011/ny-undersoegelse-idraetshaller-fortsat-i-daarlig-stand>
- LOA a. Lokaliseret på: <http://www.loa-fonden.dk/inspiration/idraetshuse/indre-byfaelled,-noerrebro>
- Gentofte a. Lokaliseret på: <http://www.gentofte.dk/da/Borger/Kultur-og-fritid/Idr%C3%A6t/Idr%C3%A6tsanl%C3%A6g/Idr%C3%A6ts-haller-og-anl%C3%A6g/Ordruphallen-og-Ordrup-Bibliotek>
- DGI Byen: Lokaliseret på: <http://www.dgi-byen.dk/vandkulturhuset/>
- LOA b. Lokaliseret på: <http://www.loa-fonden.dk/inspiration/vand--og-iskultur/ringkoebing-svoemmehal>
- Gentofte b. Lokaliseret på: <http://www.gentofte.dk/da/Borger/Kultur-og-fritid/Idr%C3%A6t/Idr%C3%A6tsanl%C3%A6g/Idr%C3%A6ts-haller-og-anl%C3%A6g/Gersonshallen>
- Vissenbjerg. Lokaliseret på: <http://www.vissenbjerg-hallerne.dk/hallerne/halfakta.htm>
- Assens. Lokaliseret på: <http://www.arena-assens.dk/?view=featured>

Tommerup. Lokaliseret på: <http://www.tommeruphallerne.dk/news.php>

DGI-HUSET Herning. Lokaliseret på: <http://www.dgi-husetherning.dk/da/vandkulturhuset/>

Domus a. Lokaliseret på: <http://domus.dk/project/term/9>

Domus b. Lokaliseret på: <http://www.domus.dk/node/42>

LOA c. Lokaliseret på: <http://www.loa-fonden.dk/om-fonden>

Kulturministeriet (2013). Lokaliseret på: <http://www.youtube.com/watch?v=7epA-kYDMhA>
den 22.maj 2013

(ENDNOTES)

- 1 Tendenserne er blevet identificeret af Hans Bonde i relation til hans ansøgning (2010), "COSMOBILITY – CITIES IN MOTION: cultural diagnosis and new strategies towards active citizenship", ERC/EU Advanced Research Grant application, April 2010, part B2.
- 2 Udtrykket "Indre Byfælle" er udtænkt af LOA og præsenteres i Lokale- og Anlægsfondens skriftrække "Idrætshaller for Fremtiden – en anden boldgade" fra 2005 (Mogensen).
- 3 Lokale- og Anlægsfonden og Center for Idræt og Arkitekturens understreger yderligere deres arbejde med udvikling af danske idrætshaller på deres hjemmesider. LOA: <http://www.loa-fonden.dk/om-fonden>. CIA: <http://www.karch.dk/cia/Menu/Profil>.
- 4 Lethaller er et koncept udviklet hos LOA: <http://www.loa-fonden.dk/inspiration/idraetshuse/lethaller>
- 5 <http://www.loa-fonden.dk/stoettemuligheder/fonden>. Ved mindre projekter støttes projekter op til en tredjedel af projektudgifterne: (<http://www.loa-fonden.dk/stoettemuligheder/puljen>)
- 6 Ideoplægget blev præsenteret ved Kulturministeriets konference om kommende ny arkitekturpolitik d. 21. maj 2013 i Dansk Arkitekturcenter (DAC) i København (<http://kum.dk/Temaer/Ny-arkitekturpolitik/>).

